

MÁLTEIGURIN

Orð, sum ikki eru til

Eg havi gloymt orðið,
sum eg ætlaði at siga,
og tann kropsleysi tankin
fer aftur í skugganna
gyltu hallir.

Osip Mandelstam

Tankin er í orðinum sum sálin í kroppinum, sigur skaldid. Uttan sitt kropsliga orð fær tankin ikki farið út millum fólk. Hann nýðist at verða verandi í skugganna høllum, til kroppurin er funnin.

Men summir orðakroppar eru ikki til. Hetta eru orðaspøkilsir, sum bara koma fyrri í hartil innrættaðum høvudum. Eitt soverðið spøkilsir er 'summarfri'. Hvat er hetta? Vit hava einki á føroyskum, sum eitur eitt fri ella ein fri ella ein friur. Tað einasta, sum líkist, er málskan: at hava fri. Men vit hava lýsingarorðið 'friur', sum er tað fyrri liðið í samansetingum sum frikortir, fripláss, frígera og fribillett. Men ikki frísut; tað er nakað annað.

Á føroyskum eitur tað at hava feriu. Vit hava øll summerferiu, og skúlabørn og lærarar eru so heldig, at tey eisini hava heystferiu, jólaferiu, páskaferiu og mín sann um ikki onkur ikki eisini heldur vetrarferiu.

Men navnorðið 'fri' er til í islandskum.

Ein heil spøkilsifamilja eru einhvør, eitthvørt og eitthvat, sum eru til í islandskum, men sum á føroyskum eita onkur og okkurt. At Chr. Matras og M. A. Jacobsen ikki vilja kennast við hesi spøkilsini sæst av tí, at teir í síni orðabók frá 1961 beinleiðis vísa til tey føroysku orðini: einhvør = onkur; eitthvørt = okkurt (s. 62, 63).

Hví skammast við føroyskt? Í skúlanum fáa vit innprentað, hvussu viktugt tað er í eingiliskum at skyna á anybody, somebody og everybody; men tað føroyska verður gjørt so ógreitt sum til ber. Tað útlenska spøkilsid 'einhvør' amast viðhvørt upp á málskuna 'ein og hvør', sum er nakað heilt annað enn 'onkur'. Í lýsingini um tann tiltikna jólafundin í 1888 verður sagt: «Ein og hvør biðist koma á fund...» Lesarin kann royna at seta 'onkur' inn her og so tanla úrlitið eina løtu.

Á føroyskum hava vit nógv góð orð fyrri at binda saman, knýta, skoyta, leggja afturat, sameina, samanleggja, krøkja uppi, festa við osfr. Men fleiri politikarar og tíðindamenn siga heldur »tengja«, sum er eitt útlendskt spøkils.

Tað islandska orðið 'kerfi' er eisini farið at spøkja í Føroyum. Á fornorrønnum hevur 'kerf, kerfi' tyðningin 'bundi'. Hjá føroyingum, sum vilja vera smartir málsliga, verður orðið brúkt í samansetingum sum 'bankakervið', 'telefonkervið', 'pengakervið' og 'nervakervið'. Men hvussu smart er nú hetta, tá ið vit á góðum føroyskum hava orð sum skipan, system, net, bygnað, mynstur og onnur?

Á føroyskum er 'kerv' ein foyra í einum skrávuhøvdi, og hetta orðið er einki spøkils, tí tað er til við sitt fríska liv í hundrættals føroyskum handverkarahøvudum.

D

66	SKRIVA-RI	FASST-VATN	VEL	EDD	LIVI	SKRIVA-RI	BILUR	JYVNI	RITIB	GRUND-EVNI	EDD	KONGUR-MADUR	999	KONGUR-1263-90
GOMUL												BELTI		
LOG												OYAST		
HEIM				SNYTTIR							LOSSA		1	
				ERLUM							KONA			
STERKUR							NUMMAR			STADD				GRAMM
										HVALUR-IN				PLANTA
PAPIR					EDD		MYKJATA					OVUNA-LIG		
					SKILTA									
TITAN-IUM				KLOKKUR			VIN					DREING-IR	TURLEY-VATN	
			NIKKEL	ALFA			LIVIR							
SPANNA		BEINSA					VATN							SABOKI
		FOR-SVARABI					BEINSA							'HOTI'
TVI-LANDI				VAKRI										
				SPANNA										
HINA		5	BEINSA				KLOKKUR					NINA		
				RILLA			TONI					HEYK		
EINS						6	BILUR							GRAMM
							MADUR							LITUR
	DIANA						HELDUR						TONI	7
	LIVIR						HINA						BEINSA-VIN	
ONKUR														
							KONA						URAN	BETHA
							VASKA							ENDI
	HAFYOB	8					LUND							
	HARDI						URAN							
	</													